

Læreplan for videregående opplæring

Studieretning for naturbruk

Opplæring i bedrift Reindriftsfaget

Forord

Læreplanverket for videregående opplæring omfatter all opplæring under Lov av 17.06.1998 nr 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Læreplanverket består av to deler:

1. Læreplan, generell del, for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring.
Generell del angir overordnede mål og retningslinjer for den samlede virksomheten i grunnskolen og videregående opplæring.
2. Læreplaner for videregående opplæring.

Denne læreplanen omfatter opplæring i bedrift for reindriftsfaget og er midlertidig fastsatt for bruk i 3 år. (01 01 02 – 31 12 04)

Innhold

Kapittel 1: Generell informasjon	4
1.1 Innledning	4
1.2 Inntakskrav	4
1.3 Samlet læretid i bedrift (opplæringstid og verdiskapningstid)	5
1.4 Kompetanse.....	5
Kapittel 2: Mål og hovedmomenter.....	6
2.1 Felles mål for opplæringen i bedrift for reindriftsfaget	6
2.2 Tekniske hjelpemidler/redskaper og utstyr	7
2.3 Slakting og utnytting av lokale ressurser	8
2.4 Reinsdyret	10
2.5 Arbeid med reinen	11
2.6 Reindriften.....	13
Kapittel 3: Vurdering	15
3.1 Hvorfor vurdering?	15
3.2 Hva skal vurderes?	15
3.3 Hvordan skal vurderingen skje?	15
Vedlegg 1.....	16
Moduler i opplæring i bedrift for reindriftsfaget	16

Kapittel 1: Generell informasjon

1.1 Innledning

Statens reindriftsskole ble opprettet i 1968, og var lokalisert i Borkenes i Troms. Dette var oppstarten til yrkesutdanningen i reindrift i Norge. Skolen ble i 1981 flyttet til Kautokeino.

I 1988 ble skolen overført fra Landbruksdepartementet til Kirke- og undervisningsdepartementet og slått sammen med Samisk videregående skole. Fra starten av var opplæringa 1-årig, på begynnelsen av 90 tallet ble det et 3-årig tilbud.

Kort beskrivelse av faget/næringen

Reindrift er en høstenæring med et produksjonssystem som er basert på retten til utnyttelse av bestemte utmarksområder til produksjon, foredling og salg av ulike produkter basert på tamrein. Hovedproduktet er reinkjøtt, men også produksjon, foredling og salg av andre varer og tjenester knyttet til utnyttelse av reinen, inngår som en del av næringen. Reindrift preges sterkere av naturalhushold enn andre primærnæringer.

Den samiske reindriften er basert på et omfattende arbeids- og driftsfellesskap med andre familier som inngår i distriktet eller siidaen. Et slikt fellesskap fordrer planlegging og fordeling av oppgaver og ansvar for å kunne fungere effektivt.

Reindrift representerer også et miljø hvor samisk språk og kultur dominerer og har særlig gode betingelser ved utøvelse av næringen. Opplæringen tar utgangspunkt i samisk samfunn og næring for å styrke og bevarespråk, kultur, kunnskaper og verdier.

Med fagbrev i reindrift kan man arbeide som faglært i reindriften og at det blir som tilleggskvalifikasjon i reindriftsrelaterte yrker, hvor det er krav om slike kvalifikasjoner. (feltarbeid for reindriftsadministrasjonen)

Reindrift ble godkjent som lærefag under Opplæringsloven 19.02.2001. Faget følger hovedmodellen i tilbudsstrukturen med 2 år i skole og 2 år i bedrift.

Faget bygger på grunnkurs naturbruk.

1.2 Inntakskrav

For å kunne inngå lærekontrakt i reindriftsfaget må søkeren normalt ha bestått videregående kurs I reindrift eller tilsvarende. Det vises til forskrift til opplæringslova.

1.3 Samlet læretid i bedrift (opplæringstid og verdiskapningstid)

Opplæringen i bedrift er normalt ett års heltidsopplæring. Opplæringen i bedrift for reindriftsfaget kombineres normalt med en verdiskapningstid på ett år.

1.4 Kompetanse

Fagbrev

Etter endt læretid kan lærlingen avlegge fagprøve i reindriftsfaget.

Etter bestått fag/svenneprøve utstedes fagbrev.

Yrkesbetegnelse: Reindriftsutøver

Fagbetegnelse: Reindriftsfaget

Dokumentert delkompetanse

Kompetansebevis gis som dokumentasjon for gjennomgått modul (eller i særskilte tilfeller del av en modul).

Generell studiekompetanse

Kravet til generell studiekompetanse er fullført og bestått 3-årig videregående opplæring med grunnkurs, videregående kurs I og videregående kurs II, fagbrev eller svennebrev. Dessuten kreves det kunnskaper tilsvarende et bestemt nivå i de felles allmenne fagene.

De felles allmenne fagene fra grunnkurs og videregående kurs I på alle studieretninger gir delkompetanse i forhold til generell studiekompetanse.

For de som har fag- eller svennebrev eller annen yrkeskompetanse, vil det normalt gjenstå et visst antall timer for å oppnå generell studiekompetanse. Tabellen nedenfor gir en oversikt over dette.

Felles allmenne fag	Generell studiekompetanse - totalt timetall	Timetall i grunnkurs og VKI	Gjenstående timetall
Norsk	523 timer	150 timer	373 timer
Engelsk	187 timer	150 timer	37 timer
Samfunnslære	75 timer	75 timer	0 timer
Nyere historie	150 timer	0 timer	150 timer
Matematikk	187 timer	112 timer	75 timer
Naturfag	187 timer	187 timer	0 timer
Til sammen	1309 timer	674timer	635 timer

*Elever som tar samisk som første eller andre språk og følger læreplanen for norsk for elever med samisk, har på grunnkurs og videregående kurs I normalt tatt 112 timer norsk og 187 timer samisk. For å få generell studiekompetanse gjenstår 300 timer norsk og 225 timer samisk.

Kapittel 2: Mål og hovedmomenter

2.1 Felles mål for opplæringen i bedrift for reindrifsfaget

Lærlingene skal

- kunne bruke samisk terminologi i arbeid med faget
- ha kunnskaper om samisk sedvane, arbeidsmetoder og samarbeidsmåter
- kunne ivareta hensynet til natur, kultur og tradisjon i arbeidet
- vise evne til å ta ansvar for seg selv og andre i arbeid
- kunne håndtere enkeltdyr og flokken på en riktig måte
- vise respekt for dyrene og ivareta etiske hensyn i det praktiske arbeidet
- nytte gode arbeidsteknikker som tar hensyn til både dyret, de som arbeider med dyret og samspillet mellom dyr og mennesker
- ha et reflektert forhold til bruk av tradisjonelle klær, tradisjonell proviant og utnyttelse av naturressursene under arbeidsopphold
- ha kunnskaper om samspillet og kommunikasjonen mellom utøvere når dyr skal identifiseres
- kunne velge materialer, verktøy og utstyr som er tilpasset arbeidsoppgavene som skal utføres, og kunne begrunne sine valg
- kunne arbeide effektivt og kunne tilpasse tempo i forhold til arbeidsoppgavene
- kunne utvise orden under utførelse av arbeidet
- kunne arbeide på en måte som tar hensyn til egen og andres sikkerhet og helse, og til det indre og ytre miljø
- kunne rapportere om gjennomførte arbeidsoppgaver
- kunne arbeide selvstendig og planmessig, men også vise evne og vilje til å kunne samarbeide med andre
- vise en atferd som fremmer likeverd og likestilling

- kunne utføre arbeidet grundig og nøyaktig, og med stolthet for faget
- kunne planlegge, gjennomføre og kontrollere egne arbeidsoppgaver i henhold til gitte kvalitetskrav og lover og forskrifter som gjelder for faget
- kunne arbeide i samsvar med etiske normer som gjelder for faget og bransjen, og den betydning dette har for fagets omdømme
- kunne yte god service
- kunne vise kreativitet i utførelsen av arbeidet
- vise evne til å ivareta fagets estetiske krav
- kunne ta ansvar for egen læring og utvikling
- kjenne fagets tradisjoner, egenart og framtidige utviklingsmuligheter
- kjenne næringens betydning i samfunnet
- ha kunnskaper om næringens oppgaver lokalt, nasjonalt og eventuelt internasjonalt
- kjenne egen plassering og funksjon i arbeidsfellesskapet
- kjenne til hvilke faktorer som kan påvirke lønnsomhet og kvalitet

2.2 Tekniske hjelpemidler/redskaper og utstyr

Mål 1:

Lærlingene skal kunne bruke og forvalte driftsutstyr og forbruksvarer på best mulig måte

Hovedmomenter

Lærlingene skal

- 1a kunne delta i klargjøring av anlegg og felles forberedelser til gjerdearbeid
- 1b ha kunnskaper om gjerder og anlegg og kunne velge materialer til gjerder og anlegg
- 1c kunne vedlikeholde og utføre mindre reparasjoner av de mest brukte redskaper og maskiner
- 1d kunne drøfte terrengplassering, utforming og funksjon utfra reinens trekkvei

- 1e kunne velge materialer ut fra materialenes egenskaper
- 1f kunne bruke forskjellige redskaper som f.eks. lasso, sleder, øks, slakteutstyr, varme- og lysutstyr og forskjellige maskiner som f.eks. snescooter og motorsag under ulike forhold
- 1g kunne bruke og vedlikeholde ulike tekniske driftsmidler
- 1h kunne ta hensyn til helse, miljø og sikkerhet ved valg, bruk og vedlikehold av utstyr
- 1i kunne reflektere og være bevisst i valg av mekaniske hjelpemidler, gjerder og menneskelig arbeidskraft

Mål 2

Lærlingene skal kunne velge, bruke og ta vare på klær og personlig utstyr

Hovedmomenter

Lærlingene skal

- 2a kunne oppbevare klær og utstyr av ulike materialer på en forsvarlig måte
- 2b kunne vedlikeholde og lagre vinterutstyr
- 2c kunne vedlikeholde kniver, fottøy og skinnklær, sleder, reip (lávžžit), teltduk, seletøy og strier
- 2d ha kunnskaper om konstruksjon av og funksjon til tradisjonelle og moderne husvære, lagringsplasser og lagringsrom
- 2e ha kjennskap til opplæring og bruk av gjeterhund

2.3 Slakting og utnytting av lokale ressurser

Mål 1:

Lærlingene skal kunne slakte og partere rein på en forsvarlig måte og kunne ivareta råstoff til mat og duodji

Hovedmomenter

Lærlingene skal

- 1a kunne vurdere riktig slaktetidspunkt, som f.eks. i forhold til månefasen, ut fra kvalitetshensyn

- 1b kunne delta i utvelgelse av slaktedyr
- 1c kunne avlive, slakte og partere rein på tradisjonelt og moderne vis
- 1d kunne slakte rein på en måte som tar hensyn til dyrets verdighet og krav på respekt
- 1e kunne følge forskrifter og sikkerhet i arbeidet
- 1f kunne ivareta alle deler av reinen som tradisjonelt har vært utnyttet
- 1g kunne videreforedle kjøttet som f.eks. salting, kald- eller varmrøyking og tørking
- 1h kunne arbeide hygienisk og sikre best mulig kvalitet på mat- og duodjiråstoffer

Mål 2

Lærlingene skal kunne utnytte lokale ressurser ut fra grunnleggende kunnskaper og ferdigheter i tradisjonelle aktiviteter

Hovedmomenter

Lærlingene skal

- 2a ha kunnskaper om ulike naturgitte faktorer som har betydning for råmaterialenes egenskaper og kvalitet
- 2b kunne samle inn ulike materialer og kjenne ulike teknikker for å ivareta materialene, slik at de ikke forringes
- 2c kunne samle inn og bruke ulike bær og planter som går inn i tradisjonell kost, medisin, duodji m.m
- 2d kunne ta hensyn til sammenheng mellom hvordan råmaterialene ivaretas, bearbeides, formgis og produktenes anvendelse og deres kulturelle betydning i næringen
- 2e kunne samle inn brensel, hogge ved og ivareta trematerialer (duodji) og vise hensyn til naturen i arbeidet
- 2f ha kjennskap ulike fiske- og fangstteknikker
- 2g kunne ivareta og videreforedle fangsten ved hjelp av ulike teknikker som salting, varm- eller kaldrøyking og tørking
- 2h kunne produsere og vedlikeholde utstyr til fiske og fangst som er brukt i tradisjonell utnyttningen av naturressursene

2.4 Reinsdyret

Mål 1

Lærlingene skal kunne identifisere rein på grunnlag av tradisjonelle metoder

Hovedmomenter

Lærlingene skal

- 1a ha kunnskaper om oppbygging og bruk av merkeregistre
- 1b kunne identifisere reinmerker
- 1c kunne beskrive og ta ut enkeltdyr ved hjelp av tradisjonell terminologi (hår, gevir, kjønn og alderskategorier)
- 1d kunne velge ut dyr som skal beholdes som livdyr

Mål 2

Lærlingene skal kunne drive etisk, økologisk og økonomisk forsvarlig reindrift

Hovedmomenter

Lærlingene skal

- 2a ha kunnskaper om reinens anatomi, fysiologi og atferd og om samspillet rein, beite og mennesker
- 2b kunne observere og rapportere om reinens adferd til forskjellige årstider og i ulike situasjoner, om f.eks beiteadferd, stressadferd, forplantningsadferd og flokkadferd
- 2c kjenne til dyrenes naturlige og normale adferd i ulike situasjoner og livsfaser, og kunne ta hensyn til dette i det daglige arbeidet
- 2d kunne kjenne symptomer på de vanligste sykdommer hos rein
- 2e kunne forebygge og redusere lidelser og sykdom hos dyr
- 2f kunne forebygge og beskytte enkelt dyr og flokk mot skader og rovdyr
- 2g kunne håndtere rein manuelt på en trygg og forsvarlig måte f.eks. temme, surre fast for transport (gurpat)

- 2h kunne bruke samisk terminologi knyttet til reinens anatomi og adferd
- 2i kunne innhente og registrere samiske faguttrykk og tradisjonell kunnskap knyttet til reinens biologi
- 2j kunne vurdere belastningene for dyret og kunne velge arbeidsstrategier som tar hensyn til dyret, ved bruk av teknologi og ved innføring av ny teknologi

2.5 Arbeid med reinen

Mål 1

Lærlingen skal kunne forberede og delta i innsamling av flokk og innhenting av siidaens rein fra andre flokker

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 1a kunne forberede og kunne lage arbeidsstrategier til innsamling av flokk
- 1b kunne vurdere og fordele arbeidsoppgaver
- 1c kunne evaluere og rapportere om innsamlingsarbeidet
- 1d kunne delta i gjennomsyn av andre flokker (geahčadit)
- 1e kunne vurdere, ta beslutninger og utføre oppgaver tilknyttet hjemhenting av dyr i andres flokk

Mål 2

Lærlingen skal kunne forberede og delta i gjerdearbeid

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 2a kunne utføre manuelt arbeid med rein i forbindelse med arbeid i gjerdet, som skilling, telling, uttak av slaktedyr og transport
- 2b under veiledning og i samarbeid med andre ha deltatt i merking av rein, og eventuelt selv kunne merke
- 2c kunne utføre etterarbeid, og ta hensyn til natur og miljø i arbeidet

Mål 3

Lærlingen skal kunne delta i flytting av reinen mellom de ulike årstidsbeitene

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 3a kunne gjøre forberedelser til flytting
- 3b delta i drøftinger knyttet til beite og flytteruter, og kunne foreslå konkrete tiltak
- 3c skal kunne observere andre siidaers bevegelser og delta i informasjonsutveksling om disse

Mål 4

Lærlingen skal kunne orientere seg i terrenget under ulike forhold

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 4a kunne stedsnavn og ha kunnskap om steder og steders historie
- 4b kunne beskrive og referere til terrengformasjoner og retninger
- 4c kunne orientere seg sikkert i ulikt terreng under ulike værforhold
- 4d være bevisst hvordan landskapet endres som følge av vår tids bruk
- 4e vise gjennom eksempler på samhandling mellom menneske, dyr og terreng hvordan deltakelse avhenger av bakgrunnsforståelse og ferdigheter
- 4f ha kjennskap til gjennomføring av leting og søk etter dyr eller personer som er savnet

Mål 5

Lærlingen skal kunne delta i ulike former for gjeting og tilsyn av flokken

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 5a kunne observere og rapportere om flokk og forholdet rein /beite

- 5b kunne klassifisere og vurdere beiteforhold, beitetilgjengelighet og beitekvalitet til ulike årstider ved hjelp av samisk beite- og snøterminologi
- 5c kunne bruke reinens kondisjon og tilstand som indikator ved vurdering av beitene
- 5d kunne drøfte, vurdere og ta avgjørelser om beitestrategier
- 5e kunne vurdere og rapportere om eventuelle endringer av beiteforhold
- 5f kunne skaffe oversikt over tilstedeværelse av egne rein og eventuelt innblanding av rein fra andre siidaer (geahčadit)
- 5g kunne tilrettelegge slik at gjester får innsyn i flokken og eventuelt hente ut egne dyr
- 5h ha kunnskap om å være siidarepresentant ved egen flokk

2.6 Reindriften

Mål 1

Lærlingene skal kjenne næringens organisering, oppgaver og utvikling

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 1a kjenne reindriften opprinnelse og utvikling
- 1b kunne på en enkel måte forklare hvordan reindriften er organisert
- 1c ha kjennskap til forvaltningsorganene i reindriften
- 1d kjenne til ulike siidasystemer i ulike områder
- 1e kjenne til siidaens betydning i dagens reindrift, og kunne reflektere over sammenhenger mellom siidaens organisering og produksjonsresultater
- 1f kunne drøfte siidaens betydning innen tradisjonelle siidasystemer og hvordan siidaens rolle og funksjon har endret seg fram til vår tid, også sett i forhold til etablering og utvikling av et formelt styringssystem
- 1g kjenne til rettsbegreper knyttet til siidasystemet, allemannsrett og sedvanerett og om betydning av å pleie sedvaneretten

- 1h kjenne til rekrutteringsmekanismene (sosialiseringen) inn i reindriften, og mulige positive og negative konsekvenser av å forlate reindriften

Mål 2

Lærlingene skal kjenne eget arbeidsområde godt og hvilke rettigheter og plikter arbeidstaker og arbeidsgiver har

Hovedmomenter

Lærlingen skal

- 2a kjenne eget arbeidsområde og plassering i arbeidsfelleskapet
- 2b kjenne til driftsenhetens oppgaver og ansvarsområde
- 2c kjenne de kravene som stilles til deltakere i arbeidsfelleskapet og kunne etterleve disse i det daglige arbeidet
- 2d kunne bruke hjelpemidler som telefon, telefaks, informasjonsteknologi ol.

Kapittel 3: Vurdering

3.1 Hvorfor vurdering?

Formålet med vurdering er å sikre en nasjonal standard i opplæringen, slik at vi får et godt og likeverdig opplæringstilbud for alle. Vurdering innebærer at resultatet av opplæringen vurderes i lys av de mål som er formulert i læreplanen.

Vurderingen vil ha ulike formål, bl.a.

- å informere lærlingen, foresatte, veileder og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt lærlingen er kommet i utvikling mot en kompetanse
- å veilede, motivere og utvikle lærlingen
- å motivere veilederen til kontinuerlig å vurdere sin undervisningspraksis
- å informere samfunnet, arbeidslivet og høyere utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse lærlingen har oppnådd

3.2 Hva skal vurderes?

- *Målene for opplæringen* slik de er fastsatt i kapittel 2 i denne læreplanen, både de felles målene i kapittel 2.1 og de fagspesifikke målene i kapitlet danner utgangspunkt for vurderingen.
- Det er lærlingens *helhetlige kompetanse* som skal vurderes, slik den er beskrevet i opplæringens mål.
- Vurderingen av lærlingene skal vise *i hvilken grad* de har nådd målene i læreplanen.

3.3 Hvordan skal vurderingen skje?

Det skilles mellom to hovedtyper av vurdering:

- vurdering underveis
- avsluttende vurdering

Vurdering underveis er en vurdering som gjøres av lærlingen og lærebedriften i samarbeid. Vurderingen skal ta utgangspunkt i lærlingens kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Det er lærebedriftens ansvar å sørge for at lærlingen får en allsidig opplæring i henhold til læreplanen. For å legge forholdene til rette for en best mulig opplæring skal det benyttes *opplæringsbok*.

Avsluttende vurdering kommer til uttrykk gjennom fagprøven Grunnlaget for å kunne meldes til fagprøve er gitt i forskrift, egne skriv fra departementet og retningslinjer for gjennomføring av fagprøven.

Vedlegg 1

Moduler i opplæring i bedrift for reindriftsfaget

Moduler	Innhold	Prosentvis del av total opplæring
Modul 1: Tekniske hjelpemidler/redskaper og utstyr	Kapittel 2.2 Mål 1 og 2	15 %
Modul 2: Slakting og utnytting av lokale ressurser	Kapittel 2.3 Mål 1 og 2	20 %
Modul 3: Reinsdyret	Kapittel 2.4 Mål 1 og 2	30 %
Modul 4: Arbeid med rein	Kapittel 2.5 Mål 1-5	30 %
Modul 5: Reindriften	Kapittel 2.6 Mål 1 og 2	5 %
Til sammen		100%

Kapittel 2.1, Felles mål skal integreres i alle moduler

Det er bedriftens ansvar å sørge for at lærlingen får opplæring i forhold til læreplanens mål og hovedmomenter. Innlæring av teoretiske kunnskaper bør i størst mulig grad skje i tilknytning til praktiske arbeidsoppgaver. På områder hvor bedriften selv vurderer at den ikke har kompetanse til å forestå deler av opplæringen, må bedriften sørge for at lærlingen får denne opplæringen på annen måte.